

SIEDEM DŹWIGNI SKUTECZNEJ PROFILAKTYKI

Myślenie według zasady dźwigni polega na poszukiwaniu punktu oparcia umożliwiającego uzyskanie bardzo dużych efektów pomimo użycia ograniczonych sił i zasobów. *Siedem dźwigni skutecznej profilaktyki* to siedem punktów oparcia, siedem aspektów rzeczywistości, od których w największym stopniu zależy efektywność działania w obszarze profilaktyki i wychowania. Wszystkie razem stanowią całościową strategię.

Strategia *Siedmiu dźwigni skutecznej profilaktyki* została szeroko opisana i uzasadniona w *Vademecum skutecznej profilaktyki problemów młodzieży* (ORE, 2015).

DŹWIGNIA PIERWSZA

Kieruj uwagę na to, co dobre

(wtedy znajdziesz lepsze rozwiązania problemów)

Pierwsza dźwignia odnosi się do postrzegania rzeczywistości w sposób, który buduje motywację i sprzyja twórczemu poszukiwaniu rozwiązań. Kierowanie uwagi w pierwszej kolejności na to co dobre, jeśli chodzi o młodzież i jej potencjał, o rodziców, o nauczycieli i o inne zasoby wychowawcze społeczności lokalnej. Badania naukowe pokazują, że większość młodzieży nie podejmuje zachowań ryzykownych i nie ulega zagrożeniom. Zdecydowana większość młodych ma bardzo piękne marzenia i dążenia. Większość dorosłych (rodziców, nauczycieli, itp.) wypełnia swoje zadania wychowawcze wobec dzieci. Koncentracja uwagi na tego typu faktach uruchamia tor myślenia: „Co mogę zrobić, by jeszcze więcej młodzieży rozwijało swój potencjał, żyło zdrowo, pociągało za sobą innych?”

DŹWIGNIA DRUGA

O zachowaniach problemowych i profilaktyce myśl w sposób zintegrowany

(wtedy rozwiązania będą całościowe, a nakłady ekonomiczne)

Podejście oparte na „drugiej dźwigni skutecznej profilaktyki” wykorzystuje fakt, że różne zagrożenia i problemy wiążą się ze sobą i wzajemnie warunkują. Wiele czynników powiązanych jest jednocześnie wieloma różnymi zachowaniami ryzykownymi z różnych obszarów. Wzmacnianie czynników chroniących i osłabianie czynników ryzyka jednego problemu należy rozpatrywać w kontekście wpływu tego czynnika także na inne problemy.

Podejście całościowe i zintegrowane może być źródłem oszczędności i znacznego zwiększenia efektywności wydatków publicznych na cele profilaktyki. Uwzględnienie w gminnej strategii takich działań, które wzmacniają czynniki chroniące i osłabiają czynniki ryzyka powiązane nie z jednym, a z wieloma zagrożeniami, powoduje, że złotówka wydana na dane działanie przynosi zwielokrotniony efekt.

DŹWIGNIA TRZECIA

Bazuj na zasobach społeczności lokalnej

(szanując je, zyskujesz potężnych sojuszników)

Bazowanie na zasobach lokalnych jest najbardziej racjonalnym i efektywnym podejściem. Wystarczy przeanalizować i powiązać kilka faktów. Relacje z rodzicami, religijność czy dobra atmosfera w szkole i klasie to udowodnione czynniki chroniące, które zapobiegają wielu zagrożeniom i zachowaniom ryzykownym jednocześnie. Odnoszą się one zarazem do naturalnych zasobów społecznych każdej społeczności lokalnej. Codzienna opieka i wychowywanie dziecka przez rodziców to wysiłek i „koszt” rodziny, a nie gminy i państwa. Również funkcjonowanie organizacji religijnych w zakresie ich podstawowej misji odbywa się bez nakładów finansowych ze strony samorządu. Podejście oparte na szacunku do naturalnych zasobów społecznych sprzyja rozwojowi kapitału społecznego, zapobiega konfliktom i buduje szeroki pozytywny front wokół działań profilaktycznych i wychowawczych. Takie podejście jest zarazem zgodne z duchem zasady pomocniczości, która jest jedną z podstawowych zasad Konstytucji RP.

DŹWIGNIA CZWARTA

Buduj na wartościach i marzeniach młodzieży (wtedy przyjmą zdrowy styl życia jako środek do ważnych dla nich celów)

Zrozumienie znaczenia aspiracji życiowych, wartości i duchowych poszukiwań młodzieży pozwala na wykorzystanie w profilaktyce związanych z nimi bardzo silnych i głębokich motywacji. Brak wsparcia otoczenia lub gorzkie doświadczenia rozczarowań życiowych przykryć najgłębsze pragnienia i marzenia warstwą lęków i obaw. Z wielu badań wynika, że aspiracje młodych ludzi kierują się w największym stopniu ku sprawom i celom głębokim, takim jak przyjaźń, miłość, rodzina czy praca zgodna z zainteresowaniami. Wiele z tych celów dotyczy najważniejszych więzi międzyludzkich i podstawowych ról życiowych, które mogą nadać dorosłemu życiu cel i sens.

Wspieranie realizacji marzeń młodzieży dotyczących stworzenia w przyszłości szczęśliwej rodziny oraz rozwoju pasji i zainteresowań młodych ludzi, które przygotowują ich do życia zawodowego, to ważny poziom, który można wykorzystać do jednoczenia wysiłków różnych podmiotów w społeczności lokalnej. Działania wychowawcze i programy profilaktyczne nawiązujące do takich motywacji są przez ich adresatów dobrze odbierane, i to nawet wtedy, gdy przekaz tych programów stawia przed młodzieżą bardzo trudne wyzwania związane ze zdrowym stylem życia. Łatwiej jest przyjąć trudniejszą i bardziej wymagającą drogę życia, jeśli postrzega się ją jako drogę do własnych celów, a nie jako ograniczenie narzucone przez dorosłych

DŹWIGNIA PIĄTA

Walcz o to, by wychowanie i profilaktyka były priorytetem rozwojowym (ludzi, którzy myślą podobnie, jest więcej niż myślisz)

W nazwie „piątej dźwigni skutecznej profilaktyki” używamy terminu „priorytet rozwojowy”. Młodzież to przyszłość społeczeństwa. Traktowanie wychowania młodego pokolenia i profilaktyki problemów młodzieży, jako priorytetu jest warunkiem przyszłego rozwoju społecznego, demograficznego, gospodarczego i powinno być wpisane jako priorytet do strategii rozwoju gminy i strategii rozwoju Polski. Dlatego też, każdy kto się zajmuje wychowaniem i profilaktyką posiada bardzo ważną rolę społeczną. Traktowanie danej dziedziny jako priorytetowej stwarza warunki i zielone światło dla działań, ułatwia znajdowanie środków, umożliwia realizację istotnych celów z tej dziedziny – i to niezależnie od trudności i barier. Dlatego ważne jest aby mówić o znaczeniu profilaktyki i wychowania oraz pokazywać koszty społeczne i finansowe zarówno bezpośrednich, jak i długofalowych konsekwencji związanych ze spychaniem profilaktyki problemów i zachowań ryzykownych młodzieży na dalszy plan i zaniedbaniami w tym obszarze.

DŹWIGNIA SZÓSTA

Tworząc strategię, szukaj maksymalnych efektów przy optymalnych kosztach [wtedy włożony wysiłek ma największy sens]

Optymalne koszty to nie najniższe koszty, ale najtańszy sposób uzyskania maksymalnych efektów. W dziedzinie profilaktyki efektem, który chcemy osiągnąć, jest zdecydowane ograniczenie skali wielu różnych zachowań ryzykownych i problemów młodzieży w całej społeczności lokalnej. Drogę do osiągnięcia tego efektu w sposób jak najbardziej ekonomiczny wskazuje „zasada ekonomii profilaktyki”. Mówi ona o tym, że maksymalny efekt przy optymalnych kosztach możemy uzyskać przez połączenie dwóch czynników: kompleksowej skuteczności działań i ich szerokiej implementacji. Stosując tę dźwignię, trzeba sobie zadać dwa pytania praktyczne; jak stworzyć strategię o kompleksowej skuteczności (czyli takiej, która odnosi się do szerokiej gamy różnych zagrożeń) oraz jak ją wdrożyć na szeroką skalę w sposób najbardziej ekonomiczny. Pomocą w szukaniu odpowiedzi na te pytania mogą być tabele zawarte w *Vademecum skutecznej profilaktyki problemów młodzieży* (ORE, 2015) ułatwiające opracowanie lokalnej strategii profilaktycznej.

DŹWIGNIA SIÓDMA

Angażuj we współpracę ludzi z pasją i zamiłowaniem do młodzieży [Zespół ludzi z pasją osiąga wielkie cele i się nie wypala]

Strategia *Siedmiu dźwigni skutecznej profilaktyki* nie byłaby pełna, gdyby nie ostatnia, siódma dźwignia, która mówi o znaczeniu, jakie dla lokalnego systemu profilaktyki mają ludzie, którzy go tworzą. Najlepiej, gdy są to ludzie z pasją. Jeśli tacy ludzie współtworzą wizję tego systemu i następnie realizują wynikający z niej program, to w razie potrzeby, będą gotowi dążyć do celu z wielką wytrwałością i bez oglądania się na przeciwności i bariery.

Tacy są ludzie z pasją.

Kluczowe znaczenie ma połączenie dwóch wartości: pozytywnego, życzliwego stosunku do młodzieży i szczerego zaangażowania w działanie na rzecz młodych ludzi. Profesjonalizm, wysokie kompetencje i odpowiednie kwalifikacje formalne – to atuty, które mogą się najpełniej objawić, gdy dopełniają zapał i zaangażowanie wyrastające z życzliwości dla młodzieży. Społeczność lokalna, która docenia takich ludzi i powierza im odpowiedzialne zadania i funkcje, wykazuje się dalekowzroczną mądrością.

Siedem dźwigni skutecznej profilaktyki to sposób myślenia, który może stać się podstawą do formowania lokalnych zespołów współdziałających na rzecz wychowania młodzieży. Filozofia tego podejścia, jak i całego *Vademecum skutecznej profilaktyki*, w którym jest opisana, opiera się na dostrzeganiu i wzmacnianiu zasobów w sposób naturalny obecnych w społecznościach lokalnych i w całym społeczeństwie. Zadaniem samorządów i państwa jest dbanie o te zasoby, rozwijanie ich i wspieranie tam, gdzie to potrzebne .

Siedem dźwigni skutecznej profilaktyki to podejście, które łączy różnie myślących ludzi. Doświadczenie licznych konferencji i warsztatów przeprowadzonych przez ostatnich 5 lat pokazuje, że jest to strategia społeczna, z którą identyfikują się przedstawiciele różnych stron sceny politycznej. Ważne wydarzenia promujące *Siedem dźwigni* były podejmowane przez instytucje centralne na poziomie rządowym i za kadencji rządu PO-PSL, i za kadencji rządu Zjednoczonej Prawicy. Stanowisko popierające inicjatywę zintegrowanej polityki młodzieżowej nawiązującej do strategii *Siedmiu dźwigni* wydane w 2018 przez Komisję Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej Senatu RP poparli jednomyślnie przedstawiciele wszystkich reprezentowanych w niej partii politycznych.